

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Postmottak@bld.dep.no

INNSPILL TIL NY LIKESTILLINGSLOV FRA MANNSFORUM

Utarbeidet i forbindelse med innspillsmøte 08.12.14

Generelt:

Over 100 års kvinnekamp for likestilling har gitt resultater, og kvinner er nå likestilt med menn med hensyn til både rettigheter, plikter og muligheter. De siste 40 år har det imidlertid i likestillingsens navn blitt innført en kvinnepresumsjon i likestillingspolitikken i tillegg til kvinnepresumsjonen i barne- og familiepolitikken. Dette gjelder særlig likestillingsloven som i sin formålsparagraf (§ 1) favoriserer kvinner foran menn: **”Loven tar særlig sikte på å bedre kvinners stilling”**. Den positive siden av dette er at kvinner ved hjelp av kjønnskvolter og andre stimulerings tiltak har gått inn i tidligere mannsdominerte utdanninger, yrker, stillinger og roller, og derved bidratt til bedre kjønnsbalanse i deler av samfunnet. Den negative siden av dette er at denne favoriseringen av kvinner over mange år har ført til en markert kvinnedominans både i en rekke tidligere mannsdominerte utdanninger, yrker, stillinger og roller, og en fortsatt sterk kvinnedominans i tradisjonelle kvinne- yrker og roller. Den samlede virkningen av denne tradisjonelle endimensjonale likestillingspolitikken er at kvinner har rettigheter og muligheter som menn ikke har i dag, og at menn faktisk blir direkte og indirekte kjønnsdiskriminert både i familien, i utdanning og i arbeidslivet. Eller sagt på en annen måte; det tidligere patriarkatet er i ferd med å avløses av et nytt matriarkat. Dette misforholdet må rettes opp i ny likestillingslov, enten ved å gjøre loven kjønnsnøytral, eller ved å innføre mannspresumsjon på de samfunnsområder der menn er i mindretall, tilsvarende kvinnepresumsjonen på mannsdominerte områder. I tillegg må den faktiske kvinnepresumsjonen også på kvinnedominerte områder oppheves (jfr. Lex Stabell).

Et av de største problemene med dagens likestillingslov er dens mangelfulle definisjon av begrepet: ”likestilling”, som har ført til betydelig misbruk av ordet ”likestilling” i likestillingspolitikken og likestillingsdebatten. Dette gjelder spesielt den vanlige forvekslingen med ”kjønnsbalanse”, hvor mangelen på kjønnsbalanse blir brukt, og oppfattet som mangel på likestilling. Manglende kjønnsbalanse kan være en indikator på manglende likestilling, men ikke nødvendigvis. Menn og kvinner er forskjellige, og forskjellene kan også bidra til at de velger forskjellig.

Likestillingsloven er et sentralt virkemiddel i likestillingspolitikken, men ikke det eneste. Vi har derfor i våre innspill til ny likestillingslov tatt utgangspunkt i våre erfaringer med dagens likestillingspolitikk generelt, og virkning på gutter og menn spesielt. Som det vil fremgå av våre merknader og forslag favner de videre enn dagens likestillingslov, som ikke etter vårt skjønn ikke bare må reformeres radikalt, men også utvides til å omfatte forebygging mot kjønnsdiskriminering, både av og i forhold til barn, familie og samfunnet for øvrig. Dette vil kreve samordning også med annen relevant lovgivning.

Mannsforum har følgende innspill til likestillingsutfordringer på temaene nevnt av BLD, og andre viktige temaer:

1. OPPVEKST OG UTDANNING

Hva er de største hindringene for likestilling i dag?

- Kvinnepresumsjonen i Likestillingsloven diskriminerer menn
- Morspresumsjonen i barne- og familiepolitikken diskriminerer fedre
- Kvinnepreferansen ved opptak på høyere utdanning ved mannsdominerte studier diskriminerer mannlige studenter, ettersom det ikke eksisterer en tilsvarende mannspreferanse på kvinnedominerte studier. I dag er 66 % av studentene ved UiO kvinner, bare 34 % menn, dvs. dobbelt så mange kvinner som menn.
- Kjønnsubalansen/kvinnedominansen i barns oppvekst svekker gutters muligheter for å oppleve aktive gode mannlige rollemodeller og utvikle en sunn og ansvarlig maskulinitet som voksen
- Marginaliseringen av fedre i barns oppvekst. Alt for mange barn bor og vokser opp uten far, hjemme.
- Utstrakt misbruk av likestillingsbegrepet og mangelfull offentlig definisjon/klargjøring av hva som er likestilling og ikke.

Hvilke grep kan regjeringen gjøre for å fremme likestilling og sikre like muligheter for kvinner og menn framover?

- Legge frem en kjønnsnøytral likestillingslov; dvs. fjerne kvinnepresumsjonen i Likestillingsloven.
- Likestille far og mor som likeverdige foreldre, dvs. fjerne morspresumsjonen
- Stimulere til bedre kjønnsbalanse i oppvekststyrkene og institusjonene: barnevern, familievern, barnehager, og skoler. Dvs. aktiv rekruttering av menn.
- Stimulere til bedre kjønnsbalanse i høyere utdanning, dvs. aktiv rekruttering av unge mannlige studenter til kvinnedominerte studier for å balansere dagens praksis med favorisering av unge kvinner ved opptak til mannsdominerte studier.
- Fjerne statlig finansiering av "farsbidrag" til mødre som velger å få barn alene (som en følge av ulovlig assistert kunstig befruktning/sæddonasjon med anonym far i utlandet o.a.) og la barna vokse opp uten en kjent far.
- Støtte organisasjoner som arbeider for balansert og reell likestilling mellom de to kjønn. Fjerne støtte til organisasjoner som motarbeider likestilling og arbeider for privilegier bare for det ene kjønn
- Utrede behovet for likestilling mellom kjønnene med hensyn til reproduktive muligheter og rettigheter. Tillate DNA testing av fedre og barn for å kunne fastslå reelt farsskap.
- Innføre en tredeling av foreldrepermisjonen med 1/3 øremerket mor, 1/3 øremerket far, og 1/3 valgfri del.

Hvordan kan sivilsamfunnet bidra til å fremme likestilling og sikre like muligheter for kvinner og menn framover?

- De aller fleste tradisjonelle mannsforeninger er i dag åpnet for medlemskap og deltagelse fra kvinner, mens tradisjonelle kvinneforeninger og nyere foreninger og offisielle nettverk for kvinner bare er åpne for kvinner. Et godt eksempel på dette er de politiske partiers egne offisielle kvinnenettverk som vokter/forvalter partiets

kvinne-, familie og likestillingspolitikk, men partiene ikke har tillatt/opprettet tilsvarende nettverk for menn. Denne ubalansen har vært en sterkt medvirkende årsak til partienes sterke kvinnefokus og prioritering i likestillingspolitikken.

- Frivillige organisasjoner, foreninger og lag, inklusive politiske partier bør arbeide for kjønnsbalanse og like muligheter for begge kjønn i egen organisasjon.
- Tilskudd til fri rettshjelp for menn, som for kvinner.

2. ARBEIDSLIV

Hva er de største hindringene for likestilling i dag?

- Kvinner har like muligheter som menn i arbeidslivet, med de begrensninger som ligger innebygget i de naturlige/medfødte fysiske og andre forskjeller mellom kjønnene. Eksempler på dette er kvinners særlige krav på betalt fødsels – og morspermisjon, og visse manuelle yrkers særlige krav til fysisk styrke.
- Menn har ikke like muligheter som kvinner i arbeidslivet i dag. Dette skyldes diskriminering av menn som en følge av lovlig kvotering av kvinner på mannsdominerte arbeidsplasser, og styrer og ledende stillinger, mens menn ikke kan kvoterer på kvinnedominerte arbeidsplasser, jfr. Likestillingslovens kvinnepresumsjon. Dette slår særlig uheldig ut i offentlig sektor, som blir stadig mer kvinnedominert.

Hvilke grep kan regjeringen gjøre for å fremme likestilling og sikre like muligheter for kvinner og menn framover?

- Regjering og storting kan vedta en kjønnsnøytral likestillingslov som hindrer diskriminering av menn i arbeidslivet.
- Regjeringen bør som statlig arbeidsgiver følge Likestillingslovens aktivitetskrav og arbeide for bedre kjønnsbalanse i statlige etater, virksomheter og andre arbeidsplasser. Staten bør føre en aktiv ansettelsespolitikk for å rekruttere menn til kvinnedominerte yrker og arbeidsplasser, slik staten gjør i dag for å rekruttere kvinner til mannsdominerte yrker og arbeidsplasser. Dette vil bidra til bedre kjønnsbalanse i staten som helhet, og i sær i statlig helse-, sosial - og oppvekstsektor og i sentral forvaltning.
- Utrede på hvilken måte de faktiske kjønnsforskjeller mellom kvinner og menn påvirker kvinner og menns yrkes- og karrierevalg.

Hvordan kan sivilsamfunnet bidra til å fremme likestilling og sikre like muligheter for kvinner og menn framover?

- Private arbeidsgivere bør følge Likestillingslovens påbud om å arbeide aktivt for å bedre/sikre kjønnsbalanse på arbeidsplassen.
- Media bør fokusere like mye på underskuddet på menn i kvinnedominerte yrker og arbeidsplasser som underskudd på kvinner i mannsdominerte yrker og arbeidsplasser, og dets konsekvenser.

3. NÆRINGS- OG ENTREPRENØRSKAP

Hva er de største hindringene for likestilling i dag?

- Det er ingen særlige hindringer for likestilling i næringsliv og entreprenørskap i dag, bort sett fra den diskriminering av menn som ligger innebygget i den lovlige kvoteringen av kvinner i mannsdominerte næringer (men ikke omvendt).
- Det er manglende kjønnsbalanse blant entreprenører i dag, men den skyldes ikke diskriminering, snarere ulike preferanser hos kvinner og menn.

Hvilke grep kan regjeringen gjøre for å fremme likestilling og sikre like muligheter for kvinner og menn framover?

- For å øke kvinneandelen blant entreprenører kan regjeringen forlenge de stimulerings tiltak som allerede eksisterer for rekruttering av kvinnelige entreprenører. Staten bør imidlertid unngå varig særbehandling av kvinnelige entreprenører. Det vil virke diskriminerende i forhold til mannlige entreprenører.
- Utrede den faktiske effekten av kvinner og menns entreprenørskap målt i sysselsetting og verdiskaping.

Hvordan kan sivilsamfunnet bidra til å fremme likestilling og sikre like muligheter for kvinner og menn framover?

- For å øke kvinneandelen blant entreprenører kan kvinner stimuleres til å etablere og drive egne bedrifter, slik det gjøres i dag, på samme måte som menn kan stimuleres til å starte egne bedrifter på kvinnedominerte områder/sektorer.

4. HELSE

Hva er de største hindringene for likestilling i dag?

- Staten har lagt frem en egen stortingsmelding om kvinnehelse, men ingen om menns helse, til tross for at kvinner har fire års gjennomsnittlig høyere levealder enn menn. Det kan tolkes slik at kvinners prioriteres foran menns helse i dagens helsevesen. Flere menn dør av/med prostatakraft enn kvinner dør av brystkreft, og flere menn enn kvinner dør av kreft totalt sett.
- Helsevesenet er i dag i hovedsak en kvinnesektor med et fortsatt stort flertall kvinnelige sykepleiere og på sikt økende flertall kvinnelige leger.
- En økende andel unge menn sliter med psykiske problemer, og mange faller ut av arbeidslivet og blir uføretrygdet. Behandlingsapparatet er preget av en stadig økende kvinnedominans, især blant nyutdannede psykologer (ca 80 %). Det er et stort behov for flere mannlige psykologer.

Hvilke grep kan regjeringen gjøre for å fremme likestilling og sikre like muligheter for kvinner og menn framover?

- Regjeringen bør legge frem en egen stortingsmelding for menns helse, som fokuserer på menns spesielle fysiske og psykiske helseutfordringer og strategier og tiltak for å møte disse.
- Regjeringen bør øke rekrutteringen av mannlige studenter til helsefagene, og stimulere til rekruttering av menn til helsesektoren for å bedre kjønnsbalansen i sektoren. Dette vil samtidig bidra til å øke rekrutteringen av personell til helsesektoren totalt sett, som i dag sliter med å rekruttere tilstrekkelig personell.
- Utrede de faktiske årsaker til den sterke kvinnedominansen i helse- og omsorgssektoren, og konsekvenser av denne på lengre sikt.

Hvordan kan sivilsamfunnet bidra til å fremme likestilling og sikre like muligheter for kvinner og menn framover?

- Sivilsamfunnet bør fokusere like mye på mannlige som på kvinnelige helseutfordringer. Dette gjelder særlig media.

5. VOLD

Hva er de største hindringene for likestilling i dag?

- Menn blir mest utsatt for vold i dag. Fysisk og psykisk vold blir begått av både kvinner og menn. Det er ikke et likestillingsproblem, men et kriminalitetsproblem. Det er i norsk lov straffbart å utøve fysisk og psykisk vold.
- I nære relasjoner blir vold mot barn like ofte begått av mor som av far. Den økende søkningen av menn til krisesentrene er et uttrykk for dette. Det er imidlertid et likestillingsproblem at menns vold mot kvinner og barn blir straffet uforholdsmessig oftere og hardere enn kvinners vold mot menn og barn. Her er det ikke likhet for loven.
- Det er et likestillingsproblem at kvinners falske anklager om vold mot barn og seg selv sjelden blir rettsforfulgt. Kvinner kan i dag fremsette falske anklager om voldtekt og annen vold med svært lav risiko for påtale eller straff. I barnefordelingssaker skjer det alt for ofte at mødre som fremsetter falske anklager mot menn om vold og incest, ikke bare slipper straff, men også beholder barna.
- Samværs sabotasje kan betraktes som psykisk vold mot barn og far. Likevel blir ikke mødre som saboterer barns rettmessige samvær med far straffet. De blir i mange tilfeller i stedet premiert ved å få beholde omsorgen for barna, og marginalisere far ytterligere ved besøksforbud "av hensyn til barna".

Hvilke grep kan regjeringen gjøre for å fremme likestilling og sikre like muligheter for kvinner og menn framover?

- Regjeringen bør skjerpe kravet om at rettsapparatet likebehandler for kvinners og menns voldsutøvelse, og om nødvendig, endre relevante lover, forskrifter og direktiver for å sikre ikke-diskriminerende praksis og straff.
- Regjeringen bør innføre/innskjerpe kravet om straffeforfølgelse av personer/kvinner som fremsetter falske beskyldninger om voldtekt, incest og/eller annen vold, og om nødvendig endre dagens regelverk og praksis som unntar kvinner fra straffeforfølgelse i dag.
- Regjeringen bør innføre juridisk bindende forbud mot sabotasje av barns rett til samvær med egen far (med omsorgsrett), og straffe mødre som saboterer barns samvær med egen far.
- Utrede årsakene til påtalemyndighetene og domstolenes forskjellsbehandling av voldsutøvere, også i nære relasjoner.

Hvordan kan sivilsamfunnet bidra til å fremme likestilling og sikre like muligheter for kvinner og menn framover?

- Media bør opptre mer redelig og kjønnsbalansert i omtale av voldssaker.

ANDRE OMRÅDER

Hva er de største hindringene for likestilling i dag?

- Det største hindret for likestilling i dag er likestillingslovens diskriminering av menn, jfr. lovens kvinnepresumsjon i formålsparagrafen; § 1: ***”Loven skal først og fremst fremme kvinners stilling”***.
- Et like stort hinder er kvinnedominansen/kjønnsbalansen i dagens likestillingsapparat med ansvar for forvaltning, tilsyn, kontroll og kommunikasjon av likestillingsloven og likestillingssaker. Likestillingsapparatet er preget av manglende kjønnsbalanse med sterk overrepresentasjon av kvinner. Dette gjelder både BLD, BUF-direktorat og Likestillingsombudet, som alle har tilnærmet like dårlig kjønnsbalanse. Vi har heller ikke registrert forsøk på å rette opp kjønnsbalansen med oppfordring til menn om å søke stillinger her, eller bruk av andre stimulerigstiltak.
- Dagens ”kompetansesentra” for likestilling er sterkt kvinnedominert med stor kjønnsbalanse. Dette gjelder i første rekke universitetenes sentra for kvinne- og kjønnsforskning/tverrfaglig kjønnsforskning, og det såkalte ”Likestillingscenteret” i Hedmark. Det samme gjelder det nasjonale informasjonssenteret for kjønnsforskning og likestilling; Kilden m/Tidsskrift for kjønnsforskning. Vi har heller ikke registret forsøk på å rette opp kjønnsbalansen med oppfordring til å søke forsker- undervisnings- eller informasjonsstillinger.
- Et tilsvarende hinder er mangelen på reell informasjon/statistikk, kunnskap og kompetanse om menns livssituasjon og utfordringer i likestillingssammenheng. Utredning og forskning på menns reelle utfordringer i likestillingssammenheng, inklusive kjønnsdiskrimineringseffekten av dagens likestillingslov og annet lovverk, samt likestillingsforvaltning, er sterkt neglisjert og underprioritert i dag (se over).

Hvilke grep kan regjeringen gjøre for å fremme likestilling og sikre like muligheter for kvinner og menn fremover?

- Det viktigste grepet regjeringen kan gjøre er å gjøre likestillingsloven kjønnsnøytral; dvs. likebehandle menn og kvinner.
- Et annet viktig grep for regjeringen er å overholde lovens aktivitetsplikt for å arbeide aktivt for å fremme likestilling og kjønnsbalanse i egne departementer, direktorater, etater, virksomheter, og ikke minst i statens eget likestillingsapparat.
- Nok et viktig grep er å stille krav til universiteter og høyskoler om å overholde aktivitetsplikten til å søke å oppnå bedre kjønnsbalanse blant både studenter og ansatte.
- Det bør i likestillingens navn forskes like mye på menns likestillingsutfordringer i dag som kvinners for å balansere opp den dominans som feminisme har i dagens kjønnsforskning. Det bør i denne sammenheng også forskes på omfanget og karakteren av diskriminering av menn, og maskulinitet som supplement/korrektiv til feminisme.

- Det bør gis balansert støtte til organisasjonen for jobber seriøst med kjønns- og likestillingsspørsmål/-saker, herunder støtte til medlemsbaserte mannsorganisasjoner som arbeider for likestilling.

Hvordan kan sivilsamfunnet bidra til å fremme likestilling, og sikre like muligheter for kvinner og menn framover?

- Media bør søke å gi en mer kjønnsbalansert dekning av likestillingsutfordringene i samfunnet, og balansere/supplere mediebildet av kvinner som uskyldige ofre for menns makt og maktmisbruk, med bilde av menn som ofre for kvinners makt og maktmisbruk.
- Reform bør søke, og ikke avvise, samarbeid med mannsorganisasjoner som arbeider for likestilling for menn og kvinner generelt, og menns spesielle likestillingsutfordringer spesielt.

Men vennlig hilsen for MannsForum;

Guttorm Grundt

Kjetil Thue

Vedlegg:

1. MannsForums muntlige/kortversjon på innspillsseminaret 08.12.14
2. Høringsuttalelse fra MannsForum til NOU: 2012:15 "Politikk for likestilling"; Likestillingsutvalgets utredning og innstilling, dat 15.01.2013.
3. Informasjon om MannsForums markeringer/appeller